

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА І ПСИХОЛОГІЇ
Кафедра історії та філософії**

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПРАВНИКА

Статус дисципліни - обов'язкова

Рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

Ступінь вищої освіти - бакалавр

Галузь знань - 08 «Право»

Спеціальність - 081 «Право»

Освітньо-професійна програма: Право

Форми здобуття вищої освіти - денна та заочна

Мова викладання - українська

Форма підсумкового контролю - залік

Київ – 2024

УДК 177+340.1

Розробники:

Ганна ПЕТРОВА, доцент кафедри історії та філософії, кандидат філософських наук;

Тетяна КУМЕДА, доцент кафедри історії та філософії, кандидат мистецтвознавства, доцент

Рецензенти:

Тетяна ВАСИЛЕВСЬКА, професор кафедри публічного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор наук з державного управління, професор;

Олександр НОСЕНКО, доцент кафедри теорії, історії і філософії права Національної академії внутрішніх справ, кандидат філософських наук

Обговорено та схвалено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ

від 24 вересня 2024 року, протокол № 21/2-5

Гарант освітньої програми:

Альона ЛУКАШЕНКО - доцент кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції.

Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предметом вивчення навчальної дисципліни є корпоративна культура, моральний вимір професійної діяльності правника, моральні відносини у професійній діяльності, об'єктивація морально-етичної проблематики у професійній діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: українська мова професійного спрямування, юридична деонтологія, теорія держави та права, конституційне право.

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

1. Корпоративна культура: поняття, особливості формування та її практичне значення.
2. Професійна етика як основа фахової діяльності.
3. Основні принципи і форми ділового спілкування. Службовий етикет.
4. Нормативно-правова основа етичних засад професійної діяльності.
5. Морально-етичні проблеми сучасності та їх відображення у професійній діяльності.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Професійна етика правника» є ознайомлення з історією виникнення та розвитку, практичним значенням корпоративної культури, особливостями взаємозв'язку моралі та етики, особливостями професійної етики, моральним змістом професійної діяльності, нормативно-правовою основою етичних засад професійної діяльності, службовим етикетом, а також формування у здобувачів гуманістичного ставлення до професійної діяльності.

Основні завдання навчальної дисципліни: сприяти формуванню у здобувачів вищої освіти розуміння сутності та значення корпоративної культури як невід'ємної складової професійної діяльності, почуття професійного і громадянського обов'язку, гуманності, толерантності, поважного ставлення до закону, чесності, патріотизму та інших моральних якостей, необхідних професіоналам при виконанні службових завдань; ознайомлення з теоретичними основами професійної етики; вивчення і систематизація основних етичних категорій; ознайомлення з особливостями прояву морального чинника у професійній діяльності; формування навичок і знань ділового спілкування і службового етикету; набуття здатності орієнтуватися в основних напрямках і течіях сучасної етики, їх безпосереднього відтворення у духовному світі людини.

Пререквізити: основи філософії права, основи політології, юридична деонтологія, теорія держави і права, українська мова професійного спрямування.

Постреквізити: цивільне право, міжнародне приватне право, міжнародний захист прав людини.

Перелік компетентностей відповідно до освітньої програми

Програмні компетентності (інтегральні, загальні та фахові) відповідно до освітньо-професійної програми «Право» підготовки здобувачів вищої освіти:

Інтегральна компетентність:

здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності демократичного суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК16. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні, фахові компетентності (СК):

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання:

РН6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН11. Мати базові навички риторики.

РН12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

РН18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати: структуру, принципи, основні завдання та функції корпоративної культури, сутність і види морально-етичних принципів та цінностей; вимоги нормативно-правових актів у сфері моралі та етики; основи службового етикету, основні принципи і форми ділового спілкування;

вміти: оперувати категоріально-понятійним апаратом сучасної етики; обґрунтувати та забезпечити виконання комплексу робіт з попередження виникнення надзвичайних, конфліктних ситуацій у сфері ділового спілкування і службового етикету; орієнтуватися в основних нормативно-правових актах у сфері моралі та етики; розвивати творчий потенціал, що спрямований на досягнення успіху у професійній діяльності, підтримувати прагнення до самовдосконалення та найвищої професійної майстерності;

володіння навичками: взаємодії, комунікативності, бути зрозумілим, виявляти толерантність до осіб з іншими світоглядними і життєвими установками, що виявляють себе у правовому полі, творчо застосовувати норми службового (ділового) етикету, виявляти та попереджувати конфліктні ситуації.

На вивчення навчальної дисципліни заплановано 90 годин 3 кредити ECTS.

Структура навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

1. Корпоративна культура: поняття, особливості формування та її практичне значення
2. Професійна етика як основа фахової діяльності.
3. Основні принципи і форми ділового спілкування. Діловий етикет.
4. Нормативно-правова основа етичних засад професійної діяльності.
5. Етико-правові проблеми сучасності та їх відображення у професійній діяльності.

Тема 1. Корпоративна культура: поняття, особливості формування та її практичне значення

Поняття та сутність корпоративної культури. Корпоративна культура як важливий складник організації, установи. Взаємозв'язок понять “культура” та “корпоративна культура”. Історія виникнення феномену корпоративної культури. Основні підходи до визначення поняття “корпоративна культура”: функціональні; психологічні; описові; історико-генетичні; нормативні. Корпоративна культура як ідеологія управління. Взаємозв'язок корпоративної культури з діловою етикою, філософією бізнесу, організаційною поведінкою. Об'єкт і предмет формування і розвитку корпоративної культури. Процесуальний, предметний, “генетичний” аспекти корпоративної культури. Корпоративна культура як продукт взаємодії

внутрішнього та зовнішнього середовища. Формування корпоративної культури у сфері правничої діяльності.

Структура корпоративної культури: артефакти, переконання, цінності і відносини, етичні норми, базові припущення. Принципи, основні завдання та функції корпоративної культури.

Особливості формування та практичне значення корпоративної культури фахівців у сфері правничої діяльності. Проблеми формування та соціально-психологічні аспекти розвитку корпоративної культури. Напрями формування корпоративної культури фахівців у сфері правничої діяльності.

Тема 2. Професійна етика як основа фахової діяльності

Публічна діяльність і професіоналізм. Професіоналізм як моральнісна (звичаєва) риса особистості.

Соціокультурні передумови формування і становлення професійної етики у сучасному світі. Поняття і соціальна обумовленість професійної етики. Види професійної етики. Співвідношення загального й особистого у професійній етиці. Моральний зміст професійної діяльності, її мети, засобів, методів, результатів. Правник як покликання і професія. Професійна солідарність та професійні асоціації. Професійні моральні відносини.

Добро та зло як вихідні категорії етики, їх значення для професійної діяльності правників. “Адекватність” і “неадекватність” як модерні вияви соціально привабливої і соціально неприпустимої поведінки.

Свобода людини як етична проблема. Честь, гідність, моральний вибір у повсякденному житті і професійній діяльності особи. Професійний ризик у професійній діяльності.

Повнота життя і її ціннісний вимір. “Світове дослідження цінностей” (World Values Survey, WVS): цінності виживання і цінності самореалізації. Цінність людського життя як проблема етики. Основні цінності професійної діяльності правника: гідність людини, верховенство права, професіоналізм. Престиж правничої діяльності.

Основні принципи професійної етики (гуманізм, справедливість, законність, патріотизм, корпоративізм) та специфіка їх реалізації у професійній діяльності. Взаємозв'язок принципів законності, гуманізму і справедливості. Толерантність і недискримінація як вихідні настанови професійної діяльності. Принцип політичної нейтральності в етиці публічної діяльності. Рівність як етико-правова проблема.

Професійна відповідальність як основа особистісного морального статусу професіонала, який включає у себе сконцентровані навколо професійної місії цінності, моральні і професійно-етичні принципи і норми, відносини і поведінку. Показники ефективності професійної діяльності. Професійна компетентність. Кодекси етики як сукупність норм правильної, належної поведінки для представників певної професії. Місце професійних кодексів у системі етики.

Тема 3. Основні принципи і форми ділового спілкування. Діловий етикет

Спілкування як фундаментальна властивість людського життя. Повага, співчуття, любов як моральні передумови спілкування. Парадигма спілкування у сучасній культурі. Проблема самотності як результат невдоволеної потреби у спілкуванні.

Роль спілкування у професійній діяльності. Мета і засоби спілкування. Бар'єри у спілкуванні. Мистецтво спілкування і формування позитивного іміджу. Етика спілкування як єдність внутрішнього і зовнішнього, змісту і форми.

Етичні основи професійного спілкування. Поняття моральної культури. Співвідношення понять «моральна культура», «професійна культура», «правова культура» особи. Структура моральної культури особи: культура моральної свідомості, культура моральної поведінки і культура морально-професійної діяльності. Різноманітність моральних почуттів, їх роль у духовній культурі й регуляції професійної діяльності.

Критерій та рівні розвитку моральної культури особи. Моральна культура і престиж професії, авторитет закону. Взаємозв'язок моральної і правової культури, їх роль у регуляції правовідносин.

Імідж професіонала – форма виявлення ділових (професійних) якостей та дотримання норм етикету (в першу чергу, службового) при виконанні службових обов'язків, дотримання яких є загальнообов'язковим для всіх працівників і службовців. Обов'язковість дотримання норм службового етикету при спілкуванні з іноземцями.

Поняття етикету. Світський та діловий (службовий) етикет. Культура мовлення. Зовнішній вигляд.

Професійна етика керівника. Вимоги коректності, ввічливості, скромності під час спілкування з громадянами.

Тема 4. Нормативно-правова основа етичних засад професійної діяльності

Інституційна регуляція суспільного життя і потреба вироблення стандартів і правил. Роль міжнародних інституцій, професійних асоціацій, громадянського суспільства, академічної спільноти та практиків в оновленні етичних засад професійної діяльності. Право, мораль, політика та комунікація в інформаційному суспільстві.

Захист прав і свобод людини як вихідна проблема ХХ століття. Пріоритет прав і свобод людини у ХХІ ст. як системоутворюючий принцип правопорядку правових держав сучасності.

Міжнародна і національна нормативно-правові бази етичних засад професійної правничої діяльності. Права та свободи людини як цінність та етична основа правничої діяльності у світлі концепції національної безпеки. Людська гідність як критерій конституційних обмежень прав і свобод (у рамках концепції національної безпеки).

Етичні принципи та цінності роботи правника як основа професійної творчості, професійної поведінки в ситуації невизначеності та ризику; як потреба професійної рефлексії та дискурсу. Етичні принципи та цінності роботи правника як форма запобігання «прищепленої нездатності»: механічності, негнучкості, консерватизму в некодифікованих професійних ситуаціях.

Професійні обов'язки правника: етичний аспект. Роль Етичного кодексу та професійної етики правника у формуванні ціннісних орієнтацій професіонала. Зобов'язання перед громадськістю. Відповідальність. Компетентність. Конфіденційність. Професійна кооперація. Обов'язок та відповідальність. Співвідношення службового та морального обов'язку у професійній діяльності.

Професіографічний опис професії: професіограма та психограма. Професійна етика та професіографічний опис професії. Стандарти вищої освіти «право».

Тема 5. Етико-правові проблеми сучасності та їх відображення у професійній діяльності

Плюралізм цінностей і моральний реалізм сучасного суспільства. Сутність і специфіка моральних цінностей. Цінність людського життя як проблема етики. Право як цінність. Етичні цінності правової держави. Роль і значення культурних цінностей у міжкультурній взаємодії. Культурні цінності як об'єкти правовідносин. Збереження культурних пам'яток як етична і правова проблема. *Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (1972 р.)*: загальні положення.

Мистецтво як спосіб прищеплення і передачі цінностей. Сильова поліфонія сучасної культури. Основні стильові домінанти сучасності. Протистояння і взаємодія масової та елітарної культури як проблема етики. Деградація і дегуманізація мистецтва як етична проблема. Роль мистецтва у житті сучасного суспільства. Актуалізація нового способу освоєння реальності у категоріях «тривіальне», «банальне», «пошле». Естетизація «потворного» як етична і правова проблема сучасності.

Авторство як етична і правова проблема сучасності: від формування ідеї художнього твору до конструювання власного іміджу (*Закон України “Про інформацію”, Закон України “Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності”*). Масова культура, андеграунд, порнографія у світлі етичної і правової оцінки.

Плюралізм і толерантність у професійній діяльності. Декларація принципів толерантності: загальні положення. Толерантність і недискримінація як вихідні настанови професійної діяльності. Расизм і ксенофобія як етична проблема. Релігійна дискримінація і проблема свободи совісті. Гендерна рівність як феномен сучасної культури.

Людина, її ідеальний образ в етичному і правовому вимірі сучасності. Ідеал людини та його реалізація в етичних вченнях, правових концепціях і

програмах. Тілесність людини як етична і правова проблема сучасності. Тілесність і маргінальність.

Прикладний характер сучасного етичного знання. Загальні тенденції сучасного розвитку теоретичних та прикладних, в тому числі і правової, етики.

Проблема насильства у сучасному суспільстві, його форми. Підстави для легітимності насильства. Насильство і держава. Тероризм як етична, естетична і правова проблема. Війна як етико-правова проблема.

Смертна кара як морально-правова проблема сучасного суспільства (*Загальна декларація прав людини*). Основні тенденції в історії смертної кари. Проблема смертної кари в Україні. Морально-правові напрями ставлення до смертної кари.

Біоетика і право. Правове регулювання проблем евтаназії, фетальної терапії, клонування, трансплантації органів тощо. Співвідношення біологічної сутності та правової особистості. Правове регулювання вітального начала. Проблема «наукової легальності».

Консультативна допомога
кафедри історії та філософії

Онлайн: електронна пошта:
kidp@ukr.net
Пн–Пт з 9:00 до 16:00